

Лень А.І.,
студентка 1 курсу спеціальності СЗ, ФНБПМВ
Науковий керівник: **Шевчук А.В.,** доктор історичних наук, доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФОЛКЛЕНДСЬКИЙ КОНФЛІКТ 1982 р.: ДИПЛОМАТІЯ ЖОРСТКОЇ ДІЇ

Конфлікт за Фолклендські (Мальвінські) острови 1982 р. є яскравим прикладом того, як дипломатія стає безсилою на тлі відстоювання державами своїх національних інтересів. Дослідження цього протистояння дозволяє зрозуміти взаємодію дипломатичних та військових стратегій, а також роль політичного лідерства у прийнятті критично важливих рішень. Особливо актуальним є аналіз дій Маргарет Тетчер, першої жінки-прем'єр-міністра Великобританії, яка продемонструвала поєднання рішучості, сили та дипломатичної витримки, що має велике значення у сучасному світі.

Після Другої світової війни, коли європейські імперії втратили частину свого впливу, аргентинська влада відновила свої претензії на архіпелаг, який з 1833 р. перебував під британським контролем. Аргентина обґрунтувала свої вимоги історичними правами як правонаступниця Іспанії, тоді як Велика Британія спиралася на принцип ефективного управління після 1833 р. [1, с. 101].

Протягом десятиліть сторони намагалися знайти компроміс: у 1965 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію із закликом продовжити переговори, а у 1970-х рр. навіть розглядався британський проєкт «lease-back», за яким суверенітет островів визнавався б за Аргентиною, але залишався б в оренді у Британії на 99 років.

Проте цей варіант аргентинська сторона відкинула. У 1971 р. була укладена угода про авіаційне сполучення між Фолклендськими островами та Аргентиною, що сприяло зростанню залежності острів'ян і поступовій інтеграції. 19 березня на острові Південна Джорджія під приводом демонтажу старого китобійного складу висадились декілька десятків аргентинських торговців металобрухтом, які підняли на острові аргентинський прапор. Процедура зняли журналісти, і новини швидко потрапили у міжнародні медіа. Британія відповіла

дипломатичним протестом і вимогою зняти прапор, наказавши аргентинській експедиції залишити острів [1, с. 102].

З плином часу дипломатичні зусилля з вирішення конфлікту зійшли нанівець. У рамках операції «Розаріо» аргентинські війська вторглися на Фолклендські острови 2 квітня 1982 р., сподіваючись на швидку перемогу. Для Великої Британії ця подія стала актом національного приниження, а для Маргарет Тетчер – моментом істини, коли вона була «прижата до стіни» й мала діяти рішуче та швидко. Реакція міжнародної спільноти була швидкою: наступного дня, 3 квітня, Рада Безпеки ООН ухвалила Резолюцію 502, яка вимагала негайного припинення бойових дій та виведення аргентинських військ. Аргентина відмовилася виконувати постанову, посиляючись на «відновлення історичної справедливості» [5, р. 8]. У відповідь прем'єр-міністр негайно скликала кризовий кабінет, на якому ухвалила рішення про формування оперативної флотської групи, готової вирушити до Південної Атлантики. 5 квітня вирушили перші кораблі з авіаносцями «Інвінсібл» і «Гермес». [6, р. 18] Швидке реагування і рішучість відображали характер самої Тетчер – «Залізної леді», для якої питання суверенітету та честі держави стояли на першому місці.

Водночас важливою складовою успіху стала дипломатія. М. Тетчер прагнула заручитися підтримкою Ради Безпеки ООН, союзників по НАТО і, насамперед, США. Її переконання, що позиція Вашингтона стане ключовою у конфлікті, спочатку натрапило на вагання американської сторони. Президент Рональд Рейган намагався зберегти баланс між двома союзними державами, пропонуючи дипломатичне врегулювання, навіть розглядав варіант «спільного управління» островами, запропонований державним секретарем Александром Хейгом, проте Британія наполягала на виведенні аргентинських військ і відновленні британської адміністрації. Під час телефонної розмови Р. Рейган намагався переконати М. Тетчер утриматися від військових дій. Однак, за його словами, вона, демонструючи свою відмову і прославлену залізну волю, залишилася непохитною [3, с. 124]. Перелом у ставленні США відбувся 30 квітня

1982 р., коли вони відкрито підтримали Велику Британію, надавши безцінну допомогу: розвіддані та матеріально-технічне забезпечення.

Тим часом військовий кабінет розробляє план «Corporate» для повернення островів, проте оцінки успіху були стриманими. До середини квітня активних боїв не велося, Британія перекидала флот на південь Атлантики та створювала авіабазу на острові Вознесіння. План закріплення на дрейфуючому льодовику Фортуна як спостережного пункту не здійснили через складні погодні умови, проте британські сили 25 квітня досягли першого значного успіху – звільнили Південну Джорджію [6, р. 18].

З 25 квітня британські сили активно зміцнювали свої позиції на острові, готуючись до нового етапу бойових дій, який розпочався 1 травня з масштабного бомбардування аеродрому Стенлі – головної бази аргентинських сил. Паралельно британський флот атакував оборонні позиції навколо островів. Попри сильний спротив, британська авіація прорвала аргентинську оборону та завдала значних втрат противнику. Вже 2 травня був потоплений аргентинський флагман – крейсер «Генерал Бельграно», що стало одним із найуспішніших епізодів війни та забезпечило Великій Британії контроль над морським простором [1, с. 106; 4, с. 83].

Генеральний секретар ООН Хав'єр Перес де Куельяр 18 травня пропонувала створення адміністрації ООН, яка б тимчасово керувала архіпелагом, але аргентинська хунта відхилила пропозицію. Це остаточно переконало М. Тетчер, що лише військова перемога може гарантувати відновлення британського суверенітету [5, р. 15].

Після провалу дипломатії бойові дії відновилися з новою силою. Уже 27–28 травня було звільнено Дарвін і Гуз-Грін, а 31 травня британці зайняли стратегічну висоту – гору Кент. У цей час М. Тетчер продовжувала вести активну комунікацію зі своїми союзниками, зокрема з президентом США Р. Рейганом. 1 червня 1982 р. під час телефонної розмови останній закликав М. Тетчер проявити стриманість і погодитися на переговори, проте вона залишилася непохитною. Для прем'єр-міністра принцип самовизначення фолклендців був непорушним, і

вона вважала, що лише перемога забезпечить справедливість і стабільність. У ніч на 11 червня британські війська здійснили вирішальний наступ – захопили гори Гаррієт, Двох Сестер, Лонгдон, Тумблдаун. 14 червня 1982 р. прем'єр-міністр М. Тетчер офіційно оголосила про припинення вогню та початок переговорів про капітуляцію Аргентини [1, с. 107; 2, с. 136].

Фолклендська війна 1982 р. стала не лише збройним конфліктом – вона перетворилась на символ твердої політичної волі та національної гідності. Для М. Тетчер це було випробування, яке остаточно сформувало її як лідера глобального масштабу. Вона продемонструвала непохитність, швидко ухвалюючи складні рішення. Активна взаємодія з міжнародними союзниками підкреслила важливість підтримки на дипломатичному рівні. М. Тетчер не лише відстоювала територіальну цілісність держави, а й показала світові нову модель лідерства, засновану на поєднанні сили, рішучості та моральної переконаності. Її непоступливість у питаннях суверенітету та права народів на самовизначення стала прикладом для всього світу. Перемога у Фолклендській війні зміцнила її політичні позиції, забезпечила тріумф на виборах і зробила її однією з найвпливовіших жінок ХХ ст.

Список використаних джерел

1. Войтович О. І. Американо-британські відносини (1981–1989 рр.). *Політикус: науковий журнал*. 2023. № 5. С. 124–125. URL: <https://lnk.ua/aVp9OGQND>
2. Данилюк І. В., Пристайко В. В. Фолклендська війна 1982 року: аргентино-британський збройний конфлікт. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2024. С. 100–109. URL: <https://lnk.ua/k4x9Gwxey>
3. Пик С. М. Фолклендська війна 1982 р. крізь призму особистісного чинника. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2019. Вип. 46. С. 72–87. URL: <https://lnk.ua/zN2KqWX47>

4. Примаченко І. О. Ключові питання Фолклендської війни 1982 року за документами Фондації Маргарет Тетчер. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 98. С. 135–138. URL: <https://lnk.ua/YN3a1Y9eJ>
5. Etienne H. The Falklands/Malvinas War – 1982. *ANU College of Law Research Paper*. 2017. Р. 1–16. URL: <https://lnk.ua/B4ORL0ZNG>
6. Tietzen K. After Thirty Years: The Falklands War of 1982. *All Theses*. 2014. Р. 6–36. URL: <https://lnk.ua/R4aMzG54J>